

Grzegorz Klein

Akademia im. Jakuba z Paradyża
w Gorzowie Wielkopolskim

Przeciwdziałanie wizerunkowym zagrożeniom wynikającym z misji Wojska Polskiego poza granicami kraju

Streszczenie

Misje poza granicami kraju były w pierwszej dekadzie oraz w początkach drugiej dekady XXI wieku największym zagrożeniem dla wizerunku Wojska Polskiego. Ewentualny udział Wojska Polskiego w przyszłości w operacji na wzór PKW Irak lub PKW Afganistan stanowiłby ponownie wizerunkowe zagrożenie. Prowadzi to do pytania badawczego: w jaki sposób Wojsko Polskie może przeciwdziałać wizerunkowym zagrożeniom wynikającym z prowadzenia misji poza granicami kraju?

Względem powyższego pytania sformułowano następującą hipotezę: Wojsko Polskie powinno wprowadzić zmiany mające dwojaki charakter. Po pierwsze, misjom poza granicami kraju powinna towarzyszyć rozbudowana struktura prasowo-informacyjna. Po drugie, w działaniach tej struktury rzetelne informowanie polskiego społeczeństwa powinno być jednym z rzeczywistych, a nie tylko deklarowanych priorytetów.

Badania zrekapitulowane w niniejszym artykule poświęcono na weryfikację przytoczonej hipotezy. Analizie poddano badania społecznych ocen dotyczących misji w Iraku i w Afganistanie oraz strukturę prasowo-informacyjną działającą w ramach obydwu misji. Na tej podstawie zaprezentowano propozycję zmian struktury prasowo-informacyjnej oraz zadań, jakie się powinno w stosunku do niej formułować.

Słowa kluczowe: wizerunek wojska, misje poza granicami kraju, zagrożenia wizerunkowe

Wstęp

Wizerunek Wojska Polskiego to nie tylko wartość autoteliczna, ma on również wymiar funkcjonalny, pozwala na wspieranie działań wojska w takich obszarach, jak rekrutacja, modernizacja, sytuacje kryzysowe, walka informacyjna

czy komunikowanie strategiczne¹. Tym samym osadzona w naukach o bezpieczeństwie refleksja nad wizerunkiem Wojska Polskiego powinna obejmować identyfikowanie wizerunkowych zagrożeń oraz proponowanie sposobów przeciwdziałania tym zagrożeniom.

W pierwszej dekadzie oraz w początkach drugiej dekady XXI wieku misje w Iraku i w Afganistanie stanowiły jedno z największych zagrożeń dla wizerunku Wojska Polskiego. Odzwierciedleniem tego były zarówno badania CBOS, jak i pojawiające się w mediach opiniotwórczych artykuły dotyczące przebiegu obydwu misji². Medialny dyskurs może oddawać następująca konstatacja: media informowały przede wszystkim o problemach, takich jak straty w ludziach, wysoki koszt oraz braki sprzętowe, ponadto krytykowały wojsko i rządzących za sposób prowadzenia działań informacyjnych³.

Zważywszy na dynamiczność, wieloaspektowość i wielowymiarowość bezpieczeństwa, w tym bezpieczeństwa międzynarodowego, jak również biorąc pod uwagę podejście polskich rządów do sojusznicznych zobowiązań, nie można wykluczyć zaangażowania w przyszłości Wojska Polskiego w misje poza granicami kraju, które swoim bojowym charakterem odpowiadałyby misjom w Iraku i w Afganistanie⁴. W trakcie trwania tych misji wszystkie ówczesne rządy, mimo różnic w zakresie retoryki oraz deklaratywnej oceny obydwu misji, podkreślały ich znaczenie dla wizerunku Polski jako wiarygodnego sojusznika. Można zatem zakładać, że jeśli pojawiłoby się sojusznicze oczekiwanie dotyczące zaangażowania na miarę PKW Irak czy PKW Afganistan, nie zostałyby ono odrzucone przez polski rząd *a priori*, niezależnie od tego, która partia „głównego politycznego nurtu” będzie ten rząd tworzyć.

Na podstawie treści przedstawionych powyżej można sformułować problem badawczy wyrażony następującym pytaniem: w jaki sposób Wojsko Polskie może przeciwdziałać wizerunkowym zagrożeniom wynikającym z prowadzenia misji poza granicami kraju? Wobec tak sformułowanego pytania przyjęto założenie, że Wojsko Polskie powinno wprowadzić zmiany mające dwojaki charakter. Po pierwsze, misjom poza granicami kraju powinna towarzyszyć rozbudowana struktura prasowo-informacyjna. Po drugie, w działaniach tej struktury rzetelne

¹ G. Klein, *Kształtowanie wizerunku Wojska Polskiego jako instytucji zapewniającej bezpieczeństwo*, Warszawa 2019, s. 32-33, 64-82.

² Ibidem, s. 178, 195-198.

³ G. Klein, *Obraz Wojska Polskiego w prasie w świetle zaangażowania w misje poza granicami kraju*, „Zeszyty Naukowe Bezpieczeństwo i Administracja” 2014, nr 4, s. 219.

⁴ Dla większej czytelności należy odnotować, że przedmiotem zainteresowania w ramach badań zrekapitulowanych w niniejszej pracy były misje Wojska Polskiego takiego właśnie typu. Tym samym, ilekroć w artykule jest mowa o misjach poza granicami kraju, dotyczy to misji bojowych, a nie np. misji stabilizacyjnych.

informowanie polskiego społeczeństwa powinno być jednym z rzeczywistych, a nie tylko deklarowanych, priorytetów.

W celu weryfikacji hipotezy pracę podzielono na trzy części. W pierwszej z nich przedstawiono analizę wyrażonych w badaniach CBOS społecznych ocen dotyczących misji Wojska Polskiego w Iraku i w Afganistanie. Zbiorcze przedstawienie wyników obejmujących badania zrealizowane w latach 2004-2010 umożliwiło zrekonstruowanie społecznej percepcji misji poza granicami kraju, dodatkowo potwierdzając założenie, że misje te należy zaliczyć do katalogu wizerunkowych zagrożeń.

W części drugiej przedmiotem refleksji była struktura prasowo-informacyjna działająca w ramach PKW Irak i PKW Afganistan. Przeprowadzona analiza bazowała na literaturze przedmiotu. Część trzecia zawiera propozycje zmian struktury prasowo-informacyjnej podczas misji poza granicami kraju oraz zadań, jakie powinno się w stosunku do niej formułować w zakresie informowania opinii publicznej w Polsce.

Spoleczna ocena misji Wojska Polskiego w Iraku i w Afganistanie w badaniach CBOS

Badania CBOS dotyczące misji w Iraku zostały zrealizowane w latach 2003-2007. Miały różną częstotliwość, np. w 2004 r. o poparcie misji respondentów zapytano w każdym miesiącu, a w 2006 r. raz. Badania CBOS dotyczące misji w Afganistanie zostały zrealizowane w dwóch przedziałach czasowych. Pierwszy okres to koniec 2001 r. oraz 2002 r., zatem początek relatywnie niewielkiego zaangażowania. Drugi okres to lata 2007-2010, były to pierwsze lata intensywniejszego (pod względem liczebności żołnierzy i stawianych im zadań) zaangażowania. Również w tym przypadku badania odbywały się z różną częstotliwością, np. w 2007 r. pytanie dotyczące poparcia misji lub jego braku zadano badanym 6 razy, w 2010 r. raz. Łącznie pytania dotyczące misji w Iraku zadano 28 razy, a misji w Afganistanie 16 razy. Każdorazowo badania przeprowadzono na ogólnopolskiej losowej, reprezentatywnej grupie badanych. Dla większej czytelności wyniki tych badań przedstawiono w kilku tabelach.

Tabela 1. Społeczne poparcie dla misji Wojska Polskiego w Iraku w 2003 r. w badaniach CBOS

Czy popiera Pan(i) udział naszych żołnierzy w misji w Iraku czy też nie?	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Zdecydowanie popieram	10	9	13	13	10	12
Raczej popieram	26	25	27	24	18	21
Popieram	36	34	40	37	28	33
Raczej nie popieram	25	27	23	26	21	25
Zdecydowanie nie popieram	30	33	30	31	46	37
Nie popieram	55	60	53	57	67	62
Trudno powiedzieć	8	6	7	6	5	5

Źródło: *Opinia publiczna o polskim zaangażowaniu militarnym w Afganistanie i Iraku, Komunikat z badań 103/2007*, CBOS, Warszawa 2007, s. 2.

Tabela 2. Społeczne poparcie dla misji Wojska Polskiego w Iraku w 2004 r. w badaniach CBOS

Czy popiera Pan(i) udział naszych żołnierzy w misji w Iraku czy też nie?	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Zdecydowanie popieram	15	12	11	12	8	9	8	10	8	8	8	9
Raczej popieram	27	23	25	17	15	19	15	16	17	15	16	18
Popieram	42	35	36	29	22	28	23	26	25	23	24	27
Raczej nie popieram	22	24	25	26	21	20	22	24	22	22	23	23
Zdecydowanie nie popieram	31	36	35	40	53	46	51	46	49	52	49	45
Nie popieram	53	60	60	66	74	66	73	70	71	74	72	68
Trudno powiedzieć	5	6	4	5	4	5	4	5	4	3	4	5

Źródło: *Opinia publiczna...*, op. cit., s. 2.

Tabela 3. Społeczne poparcie dla misji Wojska Polskiego w Iraku w latach 2005, 2006, 2007 w badaniach CBOS

Czy popiera Pan(i) udział naszych żołnierzy w misji w Iraku czy też nie?	I 2005	II 2005	III 2005	V 2005	XII 2005	I 2006	I 2007	VI 2007	VII 2007	X 2007
Zdecydowanie popieram	9	10	7	6	7	7	5	3	5	3
Raczej popieram	19	18	21	14	15	16	15	12	12	13
Popieram	28	28	28	20	22	23	20	15	17	16
Raczej nie popieram	24	22	29	24	29	29	29	32	30	28
Zdecydowanie nie popieram	44	46	40	51	43	43	48	49	50	53
Nie popieram	68	68	69	75	72	72	77	81	80	81
Trudno powiedzieć	4	5	3	5	6	5	4	4	3	3

Źródło: *Stosunek do obecności żołnierzy polskich w Iraku i Afganistanie. Komunikat z badań 162/2007*, CBOS, Warszawa 2007, s. 2.

Jak już wspomniano, badania CBOS dotyczące misji w Afganistanie zostały zrealizowane w dwóch przedziałach czasowych związanych z rodzajem

zaangażowania Wojska Polskiego. Znalazło to swoje odzwierciedlenie w pytaniach zadanych respondentom⁵. W niniejszej pracy dla większej czytelności w tabelach przedstawiono jedną (ostateczną) wersję pytania.

Tabela 4. Społeczne poparcie dla misji Wojska Polskiego w Afganistanie w latach 2002 i 2007 w badaniach CBOS

Czy popiera Pan(i) udział żołnierzy polskich w operacji NATO w Afganistanie czy też nie?	XII 2001	I 2002	II 2002	IV 2002	I 2007	VI 2007	VII 2007	IX 2007	X 2007	XII 2007
Zdecydowanie popieram	17	16	19	22	5	3	4	5	4	3
Raczej popieram	28	27	28	35	15	14	14	17	5	11
Popieram	45	43	47	57	20	17	18	22	19	14
Jest mi to obojętne	5	8	7	7	-	-	-	-	-	-
Raczej nie popieram	23	24	22	18	30	30	27	32	26	22
Zdecydowanie nie popieram	21	19	20	14	45	48	50	40	51	61
Nie popieram	44	43	42	32	75	78	77	72	77	83
Trudno powiedzieć	6	6	5	4	5	5	5	6	4	3

Źródło: *Stosunek do obecności...*, op. cit., s. 3; *Udział Polski w operacji NATO w Afganistanie i jego konsekwencje. Komunikat z badań 159/2010*, CBOS, Warszawa 2010, s. 1.

Tabela 5. Społeczne poparcie dla misji Wojska Polskiego w Afganistanie w latach 2008, 2009, 2010 w badaniach CBOS

Czy popiera Pan(i) udział żołnierzy polskich w operacji NATO w Afganistanie czy też nie?	II 2008	IV 2008	IX 2008	II 2009	IX 2009	XI 2010
Zdecydowanie popieram	6	4	6	5	5	6
Raczej popieram	16	14	15	17	15	11
Popieram	22	18	21	22	20	17
Raczej nie popieram	30	31	27	29	28	26
Zdecydowanie nie popieram	43	46	47	44	48	53
Nie popieram	73	77	74	73	76	79
Trudno powiedzieć	5	5	5	5	4	4

Źródło: *Udział Polski...*, op. cit., s. 1.

Największy odsetek poszczególnych odpowiedzi odnoszących się do zaangażowania Wojska Polskiego w Iraku:

- największy poziom odpowiedzi „zdecydowanie popieram”: 15% (styczeń 2004 r.);
- największy poziom odpowiedzi „raczej popieram”: 27% (wrzesień 2003 r., styczeń 2004 r.);

⁵ „Do lutego 2002 pytanie brzmiało: „Zaplanowano wyjazd 300 polskich żołnierzy do Afganistanu. Czy popiera Pan(i) tę decyzję czy też nie?”, natomiast w kwietniu 2002 jego treść była następująca: „W połowie marca grupa polskich żołnierzy wyjechała do Afganistanu. Czy popiera Pan(i) tę decyzję czy też nie?” Od stycznia 2007 pytanie zadawane jest w obecnym brzmieniu”, *Stosunek do obecności...*, op. cit., s. 3.

- największy poziom odpowiedzi „popieram”: 42% (styczeń 2004 r.);
- największy poziom odpowiedzi „raczej nie popieram”: 32% (czerwiec 2007 r.);
- największy poziom odpowiedzi „zdecydowanie nie popieram”: 53% (maj 2004 r., październik 2007 r.);
- największy poziom odpowiedzi „nie popieram”: 81% (czerwiec 2007 r., październik 2007 r.);
- największy poziom odpowiedzi „trudno powiedzieć”: 8% (lipiec 2003 r.).

Uśredniony odsetek poszczególnych odpowiedzi odnoszących się do zaangażowania Wojska Polskiego w Iraku:

- uśrednione odpowiedzi „zdecydowanie popieram”: 8,82%;
- uśrednione odpowiedzi „raczej popieram”: 18,53%;
- uśrednione odpowiedzi „popieram”: 27,32%;
- uśrednione odpowiedzi „raczej nie popieram”: 24,89%;
- uśrednione odpowiedzi „zdecydowanie nie popieram”: 43,10%;
- uśrednione odpowiedzi „nie popieram”: 68%;
- uśrednione odpowiedzi „trudno powiedzieć”: 4,75%.

Największy odsetek poszczególnych odpowiedzi odnoszących się do zaangażowania Wojska Polskiego w Afganistanie:

- największy poziom odpowiedzi „zdecydowanie popieram”: 22% (kwiecień 2002 r.);
- największy poziom odpowiedzi „raczej popieram”: 35% (kwiecień 2002 r.);
- największy poziom odpowiedzi „popieram”: 57% (kwiecień 2002 r.);
- największy poziom odpowiedzi „raczej nie popieram”: 32% (wrzesień 2007 r.);
- największy poziom odpowiedzi „zdecydowanie nie popieram”: 61% (grudzień 2007 r.);
- największy poziom odpowiedzi „nie popieram”: 83% (grudzień 2007 r.);
- największy poziom odpowiedzi „trudno powiedzieć”: 6% (grudzień 2001 r., styczeń 2002 r., wrzesień 2007 r.).

Uśredniony odsetek poszczególnych odpowiedzi odnoszących się do zaangażowania Wojska Polskiego w Afganistanie:

- uśrednione odpowiedzi „zdecydowanie popieram”: 8,12%;
- uśrednione odpowiedzi „raczej popieram”: 17,62%;
- uśrednione odpowiedzi „popieram”: 26,37%;
- uśrednione odpowiedzi „raczej nie popieram”: 26,56%;

- uśrednione odpowiedzi „zdecydowanie nie popieram”: 40,62%;
- uśrednione odpowiedzi „nie popieram”: 67,18%;
- uśrednione odpowiedzi „trudno powiedzieć”: 4,81%.

Z przedstawionych wyników badań CBOS wynika, że respondenci mieli zbliżoną ocenę obydwu misji – uśrednione odpowiedzi „popieram” w przypadku oceny zaangażowania w Iraku to 27,32%, w przypadku oceny zaangażowania w Afganistanie to 26,37%. Uśrednione odpowiedzi „nie popieram” to odpowiednio 68% i 67,17%. W przypadku oceny zaangażowania w Iraku i w Afganistanie odpowiedzi „raczej popieram” i „zdecydowanie popieram” były udzielane częściej w początkach obydwu misji, odsetek odpowiedzi wyrażający brak poparcia był większy wraz z czasem trwania misji (szczególnie w przypadku ocen dotyczących misji w Afganistanie).

Zaprezentowane wyniki badań CBOS potwierdzają, że misje poza granicami kraju należy identyfikować jako zagrożenie dla wizerunku Wojska Polskiego. W przypadku zaangażowania Wojska Polskiego w przyszłości w misje podobne do PKW Irak i PKW Afganistan (w ich bojowym wymiarze) przytoczone dane uzasadniają refleksje nad sposobami przeciwdziałania wizerunkowym zagrożeniom wynikającym z takiego zaangażowania.

Struktura prasowo-informacyjna w ramach PKW Irak i PKW Afganistan

W literaturze przedmiotu nie brakuje publikacji zawierających relacje oficerów prasowych uczestniczących w misjach w Iraku i w Afganistanie. Przykładem mogą być następujące pozycje wydawnicze: W. Adamski, *Misja w Iraku. Zapiski oficera wydziału prasowego*, Oficyna Wydawnicza ATUT, Wrocław 2007; A. Antczak, L. Elak, *Żołnierze CIMIC i oficerowie prasowi w operacjach międzynarodowych – wybrane aspekty*, Wydawnictwo AON, Warszawa 2009; *Powrót do Iraku. Wspomnienia żołnierzy z VIII zmiany PKW Irak*, red. P. Laml, W. Chłopek, M. Zieliński, Wydawnictwo Dekograf, Żagań 2008; *Prasowcy PKW Irak – Czad – Afganistan*, red. M. Wolnin, Wydawnictwo WCEO, Warszawa 2010. Na podstawie analizy powyższych pozycji można m.in. zrekonstruować zadania stawiane podczas misji w Iraku i w Afganistanie przed zespołami prasowo-informacyjnymi – zadania te zostały w syntetycznej formie przedstawione w poniższej tabeli:

Tabela 6. Zadania zespołów prasowo-informacyjnych działających w ramach PKW Irak i PKW Afganistan

Najważniejsze zadania	Zadania w ujęciu szczegółowym	Zasady współpracy z dziennikarzami	Najczęściej realizowane zadania
Współpraca z mediami	Informowanie decydentów	Budowanie otwartych i profesjonalnych relacji z dziennikarzami	Tworzenie komunikatów i oświadczeń prasowych Organizowanie konferencji prasowych, prowadzenie rozmów z dziennikarzami
Komunikacja wewnętrzna	Informowanie społeczeństw, w tym liderów opinii (zadania, cele, posiadany mandat do działań)	Założenie, że informacje muszą być sprawdzone i wyselekcjonowane (w celu unikania spekulacji, ale również ze względu na konieczność zachowania bezpieczeństwa i ochrony informacji niejawnych)	Stały monitoring prasy, tak lokalnej, jak i międzynarodowej Informowanie lokalnych społeczności o podejmowanych zadaniach
Budowanie relacji ze społeczeństwem	Próby uzyskania wsparcia uprzednio poinformowanego społeczeństwa dla podejmowanych działań	Postawa względem dziennikarzy powinna być proaktywna, co oznacza m.in. konieczność odpowiedzi na pytania, a nie ich unikanie	Informowanie ośrodków zwierzchnich w kraju Badania opinii wśród lokalnych społeczności
	Szkolenie dziennikarzy w obszarze tematyki wojskowej oraz żołnierzy z zakresu współpracy z mediami.	Relacje z dziennikarzami powinny podlegać „zasadzie trzech „F”: <i> fair, firm and friendly</i> (bezbiasny, stanowczy i przyjazny)”.	Wyjaśnianie stanowiska dowódcy.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: A. Antczak, L. Elak, *Żołnierze CIMIC i oficerowie prasowi w operacjach międzynarodowych – wybrane aspekty*, Warszawa 2009, s. 82-83, 113.

Dla przedmiotu badań szczególne znaczenie mają przedstawione w pierwszej kolumnie najważniejsze zadania zespołów prasowo-informacyjnych. Z analizy literatury przedmiotu wynika, że współpraca z mediami dotyczyła trzech grup dziennikarzy: lokalnych, polskich oraz zagranicznych⁶. Współpraca z pierwszą grupą dziennikarzy miała umożliwić realizację kolejnego z najważniejszych zadań, czyli budowania relacji ze społeczeństwem. Działania te mogły przyczynić się do zwiększenia bezpieczeństwa kontyngentu – to lokalni dziennikarze „kreowali wizerunek PKW i całej misji wśród społeczności lokalnej i od tej współpracy zależało, czy działalność żołnierzy była akceptowana”⁷.

Wspomnienia oficerów prasowych z misji w Iraku i w Afganistanie pokazują również, że spośród wymienionych najważniejszych zadań szczególnie

⁶ A. Stegienko, *Wspieraliśmy misję wielonarodowej dywizji*, [w:] *Prasowcy PKW Irak – Czad – Afganistan*, red. M. Wolnin, Warszawa 2010, s. 67, M. Zieliński, *Media i wojna*, [w:] *Powrót do Iraku. Wspomnienia żołnierzy z VIII zmiany PKW Irak*, red. P. Laml, W. Chłopek, M. Zieliński, Żagań 2008, s. 104.

⁷ A. Antczak, L. Elak, *Żołnierze CIMIC...*, op. cit., s. 115.

priorytetowe znaczenie miała komunikacja wewnętrzna, zwłaszcza w kontekście relacji oficera prasowego z dowódcą misji⁸. Można przyjąć założenie, że oficerom prasowym z racji wielości zadań mogło np. zabraknąć czasu na pojedyncze działania związane ze współpracą z mediami czy też z budowaniem relacji ze społeczeństwem, nie sposób jednak przyjąć założenia, że mogłoby im tego czasu zabraknąć w kontekście relacji z dowódcą misji. Tym samym spośród trzech najważniejszych zadań to komunikowaniu wewnętrznemu należy przyznać status działania priorytetowego.

Na podstawie analizy literatury przedmiotu można nie tylko zrekonstruować aspekty formalne, takie jak zadania stawiane przed oficerami prasowo-informacyjnymi, ale również możliwe jest zidentyfikowanie dysfunkcji systemu prasowo-informacyjnego. Przykładem mogą być następujące spostrzeżenia oficerów prasowo-informacyjnych (przykłady te zostały uszeregowane od najbardziej ogólnych do szczegółowych, indywidualnych):

- A. Wiatrowski, który podczas pierwszej zmiany PKW Irak przez dwa miesiące był jedynym oficerem prasowo-informacyjnym Wielonarodowej Dywizji Centrum-Południe uznał, że przyjęte rozwiązania strukturalne powstały z pominięciem analitycznej pracy przygotowawczej, w efekcie nie uwzględniały specyfiki misji w Iraku, a podejmowane działania określił jako „klasyczne rozpoznanie walką”⁹.
- Krytyczne spostrzeżenia dotyczące wielkości struktury prasowo-informacyjnej zostały sformułowane w literaturze przedmiotu również w stosunku do późniejszych zmian, np. w odniesieniu do VIII zmiany PKW Irak – struktura ta miała zostać rozbudowana dopiero za sprawą działań dowódcy zmiany¹⁰.
- Współpraca struktury prasowo-informacyjnej z PSYOPS zdaniem przedstawicieli pierwszej grupy była mało efektywna, zdaniem przedstawicieli drugiej grupy była przez oficerów prasowych traktowana jako „zło konieczne”¹¹.

⁸ K. Plażuk, *Moja misja, moja Afryka*, [w:] *Prasowcy PKW Irak*, op. cit., s. 123, D. Kacperczyk, *Być rzecznikiem to misja*, [w:] red. M. Wolnin, op. cit., s. 85, A. Antczak, L. Elak, op. cit., s. 108.

⁹ A. Wiatrowski, *Rozpoznanie walką, czyli refleksje pierwszego rzecznika w Iraku*, [w:] *Prasowcy PKW Irak...*, op. cit., s. 15-18.

¹⁰ M. Zieliński, *Media i wojna...*, op. cit., s. 102-108.

¹¹ T. Kacała, *Działania psychologiczne w Siłach Zbrojnych RP*, Warszawa 2014, s. 98-99, [w:] *Żołnierze CIMIC...*, op. cit., s. 108-109.

- Na brak doświadczenia oraz przeszkolenia oficerów prasowych zwrócił uwagę A. Stegienko. Zauważył ponadto, że zespół prasowo-informacyjny poznał się dopiero w Iraku¹².
- W. Adamski, również zwrócił uwagę na brak przygotowania. Przed wylotem na misję w Iraku zorganizował dwie konferencje prasowe (w tym jedną w ramach ćwiczeń), doświadczenie w ich organizowaniu miał mieć jedynie szef Wydziału¹³.
- D. Kacperczyk, przewidziany na stanowisko oficera prasowego w ramach PKW Irak, przedstawił następującą konstatację dotyczącą przygotowań do misji: „kiedy w Centrum Informacyjnym MON zaakceptowano moją kandydaturę, musiałem się przepychać w dowództwie Śląskiego Okręgu Wojskowego, żeby pojechać na ćwiczenia Eufrat. Przez dłuższy czas miałem wrażenie, że staram się o wyjazd do kurortu, a nie na najważniejszą wówczas misję Sił Zbrojnych RP”¹⁴.
- Dobry aparat fotograficzny dotarł do oficera prasowego PKW Afganistan „dopiero dzięki osobistej interwencji dowódcy Wojsk Lądowych generała Waldemara Skrzypczaka”¹⁵.
- Zastosowanie w tej części artykułu analizy jakościowej oraz wnioskowania indukcyjnego pozwala na sformułowanie następującego uogólnienia: strukturze prasowo-informacyjnej podczas misji w Iraku i w Afganistanie brakowało personelu, sprzętu i doświadczenia.

Propozycje zmian

Wobec wykazanych powyżej dysfunkcji struktury prasowo-informacyjnej należy, na wypadek zaistnienia zaangażowania Wojska Polskiego w misje podobnego typu, sformułować postulat zwiększenia personelu struktur prasowo-informacyjnych, zadbania o właściwe wyszkolenie oraz wyposażenie w odpowiedni sprzęt. Jednakże można również sformułować postulat podziału struktury na dwie części – cywilną i wojskową. Asumptem do takiego postulatu są wnioski sformułowane podczas badań nad współpracą Wojska Polskiego z lokalnymi mediami podczas misji poza granicami kraju. We wnioskach tych wskazano na to, że obok stabilizacji prymarnym celem misji poza granicami kraju była demokratyzacja, zatem

---

¹² A. Stegienko, *Wspieraliśmy misję...*, op. cit., s. 68.

¹³ W. Adamski, *Misja w Iraku. Zapiski oficera wydziału prasowego*, Wrocław 2007, s. 27.

¹⁴ D. Kacperczyk, *Być rzecznikiem...*, op. cit., s. 82.

¹⁵ J. Matuszczak, *Trzy spojrzenia na Afganistan*, [w:] *Prasowcy PKW Irak*, op. cit., s. 148.

zmiana systemu politycznego. Wojsko Polskie z racji uwarunkowań prawnych (wynikających przede wszystkim z Konstytucji RP) nie może być aktorem politycznym, nie jest również przygotowane do realizowania politycznych zadań, tym samym nie może zmieniać systemu politycznego. Należałoby zatem stworzyć strukturę cywilną, odpowiedzialną za proces demokratyzacji, wojsku pozostawiając zapewnienie bezpieczeństwa lokalnej społeczności, oraz cywilnej struktury mającej doprowadzić do zmiany systemu politycznego. Taka cywilna struktura, działając niezależnie od dowódcy kontyngentu (grupa realizująca cele polityczne nie mogłaby podlegać pod wojskowego dowódcę) powinna realizować zadania polityczne również w przestrzeni medialnej¹⁶.

Cywilna struktura mogłaby odpowiadać za dwa z trzech najważniejszych zadań stawianych przed zespołami prasowo-informacyjnymi: współpracę z mediami (lokalnymi, polskimi i międzynarodowymi) oraz budowanie relacji ze społeczeństwem. Na podstawie przytoczonych przykładów dysfunkcji struktury prasowo-informacyjnej w zakresie m.in. doświadczenia i kompetencji tworzących ją osób można przyjąć, że cywilni specjaliści od komunikowania społecznego, współpracy z mediami, *public relations etc.*, byłoby lepiej przygotowani do realizacji wyszczególnionych powyżej dwóch kluczowych zadań. Ponadto poza obszarem ich kompetencji pozostawałaby czasochłonna wojskowa komunikacja wewnętrzna. Tym samym postulowane rozdzielnie struktury prasowo-informacyjnej umożliwiłoby ograniczanie wizerunkowego zagrożenia wynikającego z zaangażowania w misję poza granicami kraju – cywilni specjaliści, lepiej przygotowani do działań w obszarze komunikowania społecznego i niezwiązani konstytucyjnym nakazem neutralności w sprawach politycznych, mogliby budować na rzecz polskiego społeczeństwa długofalowe i spójne kampanie informacyjne, przybliżające cele danej misji oraz jej realia (w tym pomoc świadczoną na rzecz lokalnych społeczności oraz wyzwania i zagrożenia związane ze służbą polskich żołnierzy).

Implementacja powyższej propozycji byłaby procesem, w ramach którego należałoby rozwiązać dwa podstawowe problemy. Pierwszy z nich dotyczy sposobu zorganizowania cywilnej struktury. Z racji wskazanych uwarunkowań natury politycznej nie mogłaby podlegać pod wojskowego dowódcę kontyngentu. Prowadzi to do następujących pytań: komu podlegałaby postulowana cywilna struktura i jak byłyby zorganizowane jej formalne relacje ze strukturą wojskową? Drugi z podstawowych problemów to rekrutacja cywilnych specjalistów – należy

¹⁶ G. Klein, *Współpraca Wojska Polskiego z lokalnymi mediami podczas misji poza granicami kraju. Praca naukowo-badawcza*, Warszawa 2016, s. 55-56.

przyjąć, że za sprawą konieczności działania w obszarze działania misji wojskowej praca ta wiązałaby się z ryzykiem utraty zdrowia i życia. Prowadzi to do pytania: w jaki sposób zachęcić cywilnych specjalistów od komunikowania społecznego do podjęcia pracy w realiach misji poza granicami kraju?

Podsumowanie

W pierwszej części pracy przedstawiono społeczną ocenę misji w Iraku i w Afganistanie w badaniach CBOS. Uśrednione odpowiedzi „popieram” dla pierwszej z wymienionych misji to 27,32%, dla drugiej 26,37%. Uśrednione odpowiedzi „nie popieram” to 68% w odniesieniu do misji w Iraku oraz 67,17% w przypadku misji w Afganistanie. Przyjęto, że na podstawie tych ocen należy misje poza granicami kraju identyfikować jako zagrożenie dla wizerunku Wojska Polskiego.

W drugiej części pracy przedmiotem zainteresowania była struktura prasowo-informacyjna istniejąca podczas misji w Iraku i w Afganistanie. Analiza literatury przedmiotu doprowadziła do wniosku, że struktura ta miała charakter dysfunkcyjny. Z jednej strony stawiano przed nią trzy trudne i czasochłonne zadania (komunikacja wewnętrzna, współpraca z mediami, budowanie relacji ze społeczeństwem), z drugiej strony struktura ta miała niewystarczający personel, był on do tego słabo przeszkolony i, zwłaszcza podczas pierwszych zmian, nie miał odpowiedniego sprzętu.

W części trzeciej zaproponowano dwie zmiany w strukturze prasowo-informacyjnej na wypadek ponownego zaangażowania Wojska Polskiego w takie misje poza granicami kraju, które swoim bojowym charakterem przypominałyby misje w Iraku i w Afganistanie. Pierwsza propozycja dotyczy zwiększenia personelu struktur prasowo-informacyjnych, jego lepszego wyszkolenia oraz wyposażenia w odpowiedni sprzęt. Drugi postulat dotyczył rozdzielenia struktury prasowo-informacyjnej na dwie części: wojskową, odpowiedzialną za zapewnienie bezpieczeństwa, oraz cywilną, odpowiedzialną za współpracę z mediami oraz budowanie relacji ze społeczeństwem. Podstawą dla sformułowania tego postulatu było założenie, zgodnie z którym cywilni specjaliści od komunikowania są lepiej przygotowani do realizacji zadań z obszaru komunikowania społecznego. Ponadto nie są oni poddani konstytucyjnemu rygorowi neutralności w sprawach politycznych, co może mieć funkcjonalne znaczenie w kontekście zarówno demokratyzacji państwa, w którym realizowana byłaby misja, jak i w kontekście ograniczania wizerunkowych zagrożeń wynikających z faktu prowadzenia danej misji. Odpowiednio

przygotowani cywilni specjaliści, działając niezależnie od wojskowej struktury mogliby konstruować spójne i długofalowe kampanie informacyjne adresowane do polskiego społeczeństwa w celu uzyskania większego niż w przypadku misji w Iraku i w Afganistanie stopnia akceptacji realizowanych działań.

W części trzeciej, w związku z zaprezentowaniem postulatu rozdzielenia struktury prasowo-informacyjnej na części wojskową i cywilną, wskazano na związane z tym problemy badawcze mogące być przedmiotem dalszych naukowych peregrynacji. Problemy te zostały wyrażone następującymi pytaniami:

- Komu podlegałaby postulowana cywilna struktura i jak byłyby zorganizowane jej formalne relacje ze strukturą wojskową?
- W jaki sposób zachęcić cywilnych specjalistów od komunikowania społecznego do podjęcia pracy w realiach misji poza granicami kraju?

Bibliografia

1. Adamski W., *Misja w Iraku. Zapiski oficera wydziału prasowego*, Wrocław 2007.
2. Antczak A., Elak L., *Żołnierze CIMIC i oficerowie prasowi w operacjach międzynarodowych – wybrane aspekty*, Warszawa 2009.
3. Kacala T., *Działania psychologiczne w Siłach Zbrojnych RP*, Warszawa 2014.
4. Kacperczyk D., *Być rzecznikiem to misja*, [w:] *Prasowcy PKW. Irak – Czad – Afganistan*, red. M. Wolnin, Warszawa 2010.
5. Klein G., *Kształtowanie wizerunku Wojska Polskiego jako instytucji zapewniającej bezpieczeństwo*, Warszawa 2019.
6. Klein G., *Obraz Wojska Polskiego w prasie w świetle zaangażowania w misje poza granicami kraju*, „Zeszyty Naukowe Bezpieczeństwo i Administracja” 2014, nr 4;
7. Klein G., *Współpraca Wojska Polskiego z lokalnymi mediami podczas misji poza granicami kraju. Praca naukowo-badawcza*, Warszawa 2016.
8. Matuszczak J., *Trzy spojrzenia na Afganistan* [w:] *Prasowcy PKW Irak – Czad – Afganistan*, red. M. Wolnin, Warszawa 2010.
9. *Opinia publiczna o polskim zaangażowaniu militarnym w Afganistanie i Iraku. Komunikat z badań 103/2007*, Warszawa 2007.
10. Plażuk K., *Moja misja, moja Afryka*, [w:] *Prasowcy PKW. Irak – Czad – Afganistan*, red. M. Wolnin, Warszawa 2010.
11. Stegienko A., *Wspieraliśmy misję wielonarodowej dywizji*, [w:] *Prasowcy PKW. Irak – Czad – Afganistan*, red. M. Wolnin, Warszawa 2010.
12. *Stosunek do obecności żołnierzy polskich w Iraku i Afganistanie. Komunikat z badań 162/2007*, Warszawa 2007.
13. *Udział Polski w operacji NATO w Afganistanie i jego konsekwencje. Komunikat z badań 159/2010*, Warszawa 2010.
14. Wiatrowski A., *Rozpoznanie walką, czyli refleksje pierwszego rzecznika w Iraku*, [w:] *Prasowcy PKW Irak – Czad – Afganistan*, red. M. Wolnin, Warszawa 2010;
15. Zieliński M., *Media i wojna*, [w:] *Powrót do Iraku. Wspomnienia żołnierzy z VIII zmiany PKW Irak*, red. P. Laml, W. Chłopek, M. Zieliński, Żagań 2008.

Counteracting image-related threats arising from conducting abroad missions

Abstract

In the first decade and at the beginning of the second decade of the 21st century, missions abroad were the greatest threat to the image of the Polish Army. A possible involvement of the Polish Army in the future in an operation similar to that of Polish Military Contingent Iraq or Polish Military Contingent Afghanistan would be again a threat to the image. This leads to the research question: how can the Polish Army counteract image-related threats arising from conducting abroad missions?

In relation to the above question, the following hypothesis was formulated: The Polish Army should introduce two-fold changes. First, missions outside the country should be accompanied by an extensive press and information structure. Secondly, in the activities of this structure, reliable information to the Polish society should be one of the real, and not just declared, priorities.

The research recapitulated in this article was devoted to verification of the cited hypothesis. Social polls about missions in Iraq and Afghanistan as well as the press and information structure operating under both missions were analyzed. On this basis was made a proposal about change the press and information structure and the tasks that should be formulated in relation to it.

Keywords: army image, abroad missions, image threats